

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

2. Veritatis ejusdem demonstrationes Philosophorum, & Patrum
auctoritate confirmatæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94285](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94285)

de præparat. Euang. cap. 5. lib. 12. cap. 28. copiosius
Encas Gazzus in Theophrasto vers. med. & Julius Si-
renius locis citatis, quibus addit Theologorum om-
nium consensum cum Magistro in 1. d. 44. & 46. & 5.
Thom. 1. p. quæst. 12. & 3. cent. gent. à cap. 71. ad 75.
inclausus.

CERTAMEN II.

veritatis eiusdem demonstrationes Phi-
losophorum, & Patrum aucto-
ritate confirmata.

Primam demonstrationem attigimus supra ad
Providentiam Dei de nostris actionibus demon-
strandam; nempe naturalis ubique gentium omnium
hominum sensus, ex quo ad præcandum Deum cultu, fa-
cificiis, victimis publicis, vel orationibus & inuoca-
tionibus etiam privatis, non solum pro actionibus propiis,
sed eventibus in re quavis fortunatis, & infortu-
natorum avertione confugimus: quod enim universi vi-
dentur (inquit Aristot. 10. Ethicor. cap. 2. post med.) id
esse dicimus. Qui autem fidem hanc tollit, non valde cre-
dibiliora dicit. Etenim omnium de re quavis consensus
rationalis naturæ sensus est ab eius conditore cum ipsa
ratione inditus, quare falsus esse nequit, quin ab eius
auctore natura inclinata ad falsum oriatur, naturaliter,
quod est impossibile; tametsi ex accidenti, & merito Dei
revertitur providentiæ extraordinariæ possit adeo ad erro-
ris physici actum inclinari, de quo controuersi. de fide.
Hic autem, & naturæ proinde rationalis sensus recurren-
di precibus, cultu, & facificiis deputatis &c. pro re
quavis ad Deum continet essentialiter alium de diuina
omnium providentiæ, regimine, & dispositione; alias
in eo recursu ad eum cuius potestate, & providentiæ res
geni non fieret, erraret: ac proinde diuina providentiæ
rationalis naturæ lumine nota est. Hanc demonstrationem
exhibet Cic. 1. de natura Deorum sub iur. sin autem
(inquit) Di, neque possunt nos inuare, nec volumus, nec
timemus omnino; nec quid agamus animaduertunt, nec
quod ab eis ad hominum vitam promanare possit: quid
est quod illos Diis immortalibus cultus honores, preces
adhibeamus.

2. Præclarior autem eam demonstrationem dedit Ne-
metius de animæ facultatibus cap. 44. in hæc verba. Res
singulis regi providentiæ magno argumento est, quod na-
turaliter eius notitia hominibus est insita. Nam difficili,
& necessario nostro tempore statim ad nomen diuinum, &
preces confugimus: velut natura nos sine doctrina ad Dei
ipsum perducere. Non autem sine doctrina nos natura ad id
duceret, quod eadem natura non fert, ut fiat. Nam in
repentinis perturbationibus, & timoribus sine electione, ne-
que deliberat, & tanquam aliquid consideramus, Dei
nomen inuocamus. Quidquid autem naturaliter quam-
que rem insequitur, in eo tanta vis est ad demonstrandum,
ut contradicere nihil possit. Nec minus viuide Tertullia-
nus 17. Apologeticè aduers. Gent. post med. hanc de-
monstrationem ita expendit. Vultis ex anima ipsius testi-
monio comprobemus? quia, licet carcere corporis, pressu,
licet infestationibus prauis circumscripta, licet libidinibus,
& concupiscentiis euigorata, licet falsis Diis exarscillata;
cum tamen respicit, ut ex crapula, ut ex somno, ut ex
aliqua valetudine & sanitate suam patitur, Deum no-
minat: hoc solo: quia proprie verus hic vnus Deus bonus
& magnus. Et quod Deus dederit omnium vox est. Iudi-
catis etiam contestatur illum: Deus videt, & Deo com-
mendo; & Deus mihi reddet. O testimonium anima na-
turaliter Christiana! Tertulliani Magistri hac in re simi-
lis, & ex parte transcriptor Cyprianus, lib. de idolol.
naturaliter confitetur, cum mens & anima sui auctoris, &
principis admonetur, dici frequenter audimus; o Deus!
& Deus videt: & Deo commendo: & Deo reddet: &

quod vult Deus: est Deus dederit. Atque hac est sum-
ma delicti, nullo agnoscente, quem ignorare non
possi.

3. Secunda demonstratio sumitur ex ordine, har-
monia, concordiaque constante, ac perpetua partium
contrariorum, ac dissimilium, motuumque vniuersi, sta-
tis, simulque legibus succedentium. Hanc demonstra-
tionem attigit primus Aristoteles 12. Met. cap. 1. verbis
hisc. Quoniam patto ordo est non existente aliquo, per-
petuo, separato, permanente? Quam ad verbum transcri-
psit Euseb. 7. de præparat. Euang. cap. 2. eandem exem-
plo illustri sensibiliorem fecit Athanas. orat. cont. gent.
vers. fin. dicens. Quomodo enim, si musicus, ubi lyram
adaptauerit, & gratia acutus, & media extremis ex arte
sua conuenienter, certum designatumque melos absoluit: ita
quoque Dei illa sapientia rerum vniuersitatem, & lyram
tenens, & aërea terrenis copulans, & caelestia aëreis,
& vniuersaque cum singulis coaptans, circum agensque na-
turalis ag voluntate vnum mandum, mundique vnum
ordinem absolutum vult, & congruent: quæ licet de pri-
ma mundi conditione dicta videantur, de eius etiam in
eo ordine, & harmonia permanentia sunt dicta, illis
verbis: rerum vniuersitatem in lyram tenens: iam scilicet
factam: & quæ, ni à Dei providentiâ teneretur,
partium dissimilitudo, & contrarietas ipsa discordaret, id
quod expressius, & luculentius dixit Boëtius 3. de con-
solar. prola 12. sub init. sic factus. Mundus ex tam diuer-
sis, contrariisque partibus in vnâ formâ minime con-
uenisset, nisi vnus esset, qui tam diuersa coniungeret.
Coniuncta vero naturarum ipsa diuersitas inuicem dissi-
ciaret, atque diuelleret: nisi esset vnus, qui, quod ne-
xit, contineret. Non tam vero certus naturæ ordo proce-
deret, nec tam dispositos motus, locis, temporibus, effi-
cientia, spaciis, qualitatibus explicaret, nisi vnus esset,
qui his mutationum varietates manens ipse disponeret.
Nec obcurius Damascen. 1. Fidei cap. 3. post med. quo-
modo enim aduersantes natura (ignis dico: & aqua, aëris,
atque terra) in vnus mundi complementum concurrissent
ad inuicem, & sine dissolutione perdurarent, nisi qua-
piam omnipotens virtus, & ea coniunxisset, & semper
conseruet indissoluta? & post alia in rationis huius con-
firmationem subdit. Non generitari talem tribuimus
potentiam: esto enim casus, temeritatisque generatio,
cuius erit ordinatio? Consilium vitæ, & perpetua.

4. Demonstrationem tertiam prædictæ proximam
ex quavis vniuersi parte, contrariis qualitatibus, atque
adeo diuersis formis figuris, dispositionibus, constante,
& persistente. Athanasius paulo ante recitata ex ipso
verba acute attigit, ac breui in simplicioribus, rudio-
ribusque mundi partibus expendit verbis hisc. Elementa
omnis sensibilis substantia, calida, frigida, humida, sicc-
ca in vnâ contemporans, sua potentia efficit, ut illa sibi
mundo insessa non sint, sed vnâ consonantque harmo-
niam in commune absoluant. Demonstratio autem hac
in nobilioribus aliis mundi partibus speciebus perfectio-
ribus, & perfectioribus singulis aptior, & aptior,
pro maiore cuiusque perfectione, est, ut vidit Augustinus
5. de ciuit. cap. 11. circa med. scribens. A quo est
omnis modus, omnis species, omnis ordo, à quo est men-
sura, numerus, pondus; à quo est quicquid natu-
raliter est, cuiuscunque generis est, cuiuscunque aspi-
rationis est, à quo sunt semina formarum, forma semi-
num, atque formarum: qui dedit & carni originem,
pulchritudinem, vniuersalem, propagationis fecundita-
tem, membrorum dispositionem, salutem, concordiam:
qui & animæ irrationali dedit memoriam, sensum, apper-
tium, rationali insuper mentem, intelligentiam, volunta-
tem: qui nec solum cælum, & terram; nec solum An-
gelum & hominem, sed nec exigui & contemptibilis ani-
mantis viscera, nec aui pennulam, nec herbe flosculum,
nec arboris folium sine suarum partium convenientia, &
quadam veluti pace dereliquit: nullo modo est credendum
regna, dominationes, & seruantes à sua providentiâ legi-
bus alienas esse voluisse. Quibus non naturalia modo,
etiam minima, ac vilissima, sed & politica, ciuilia, &
moralia, omni que Reipublice rationalis cuiusvis ordi-
nem diuina providentiâ quoad omnes eius partes sub-
iacere apertissime, & luculentissime demonstrat.

5. Luculentius tamen adhuc & cuiusvis animalis mem-

nam primo constituat ac produxit: atqui Deus res omnes mundi, earumque ordinem primo produxit, & constituit: ergo rerum omnium mundi, atque ordinis earum cura penes Deum esse debet. Hanc demonstrationem lobo expressius posuit Athenagoras, lib. de relluct. post med. dicens. Oportere eos qui Deum admittunt, ut conditorem huius universitatis, illius ipsius sapientia, & iustitia attribuerent rerum omnium custodiam, & procuratorem; si modo fundamento constituto ac principis semel admitti in herere velint. Clarius Ambrosius lib. officior. cap. 1. med. sic fatetur. Quis operator negligat operis sui curam: quis deserat, ac desituat, quod ipse condendum putavit: si iniuria est regere, non est maior iniuria fecisse: cum, aliquid non fecisse, nulla iniustitia sit, non curare, quod feceris, summa inclementia est. Et 1. Corinth. p. 4. Est aliquid hac assensu ratione falsius, ut fecisse dicatur mundum, & curam eius non agere: & quid fecit si non ad illam pertinet quod fecit? Damasc. 2. fid. c. 29. sub init. Necessario est eundem esse eorum, qui sunt, & factorem, & procuratorem. Nam neque decet: & reliqua ex eo recitata num. 8. Confirmat inferius sic. Solus Deus est natura bonus, & sapiens: est igitur bonus providens, non providens enim non bonus. Nam, & homines, & animalia ratione capta propriis natis naturaliter provident: & si non provident, vituperantur. Magn. Gregor. 24. in lob capite 11. alias 26. in verba data ex lob. Per se quippe mundum regit, qui per se condidit: post pauca. Si per se ipsum regere non negligit, quid creavit: quod bene creavit, utique bene regit: & quia nec dum facta, curavit, ut essent, quæ sunt facta non deservit. Quam demonstrationem ab opposito probat Nemesius lib. de animæ facultatibus capite 44. columna prima negata providentia, Deum rerum conditorem esse consequenter negari, dicens. Nam qui putant hoc universum casu, & temere constitutum, merito dicunt omnia vacare providentia: quorum enim nemo creator sit, eorum quis erit procurator? Est enim evidens temere adesse fieri: quæ à principio temere creata sunt.

10. Advertendum tamen animo est: in iis quæ ex Patribus recitabimus plures rationes adhiberi, quæ naturaliter Deo, rerum, quas semel condidit providentiam incumbere solummodo demonstrant; non autem metaphysicè: cum Deo liberum absolute sit, quæ semel condidit, destrueret, neglecta naturali exigentia rerum natura sua permanentium semel productarum ut diutius conferrentur, & permanerent, & cum debitis perfectionibus, tum sibi, tum in ordine ad finem. Agentibus verò naturalibus, cum determinatas, vel natura sua, vel adiectis qualitatibus, vel facultatibus ad suos quæque effectus, & finem in quem ordinata à Deo sunt vires, & activitatem habent: nequeunt, quod semel effecere, non conferre, & tueri (casu quo ut putatur conservatio permanentium penes causas secundas sit, quod controuersum est, generat. multis confutatum) nec à successu rerum successu productione abstinere. Sola ergo ratione, quam deus numero 8. tetigitque Damascenus ex factis, faciendisque, ut questioni præsentetur locus suppositionibus ibidem notatis, ratio hæc simpliciter necessaria, atque demonstratio absolute talis euadit, ut ibidem diximus. Mitto alias veritatis huius rationes pro divina minimorum, ac vilissimorum mundi providentia certam. 4. subicienda: similiter, an hæc providentia Dei erga omnia per seipsum immediate an mediate per creatura, vel creatum aliquid exerceatur à Deo? ane immediate à Deo esse aliquibus saltem ex datis demonstrationibus ostendatur? Horum enim omnium examen, & decisio ad quæst. 5. spectat, ubi contra vltimam hæc in re non ignobilium Philosophorum errorem pergamus.

CERTAMEN IV.

Minimarum atque abiectissimarum omnium & singularum rerum diuina Providentia dogmatica, & cuius deus est.

1. Traditur expresse, & specialiter conclusio hæc à Christo Domino Matth. 6. 10. & 11. & Luc. 12. ubi Dei cura & providentia de vilissimis animalculis, & passeribus, flosculis, & tanque agri, capillis (scilicet in vilium reliquorum exemplum) habetur: ut Dei nos curet, & providentia subesse, debereque committere argumento à minori ad maius evidentissime conuincat, ac efficacissime suadeat, verba eis locis sunt ab eo. Nonne duo passeres: ad quæ Cyrell. Alexand. 5. thesaur. cap. 2. post med. Quod si putatis indecens ad minima quoque Dei providentiam erubescatis aliquantulum queso audite: & Christum. Nonne duo passeres? &c. Alterum ex Matth. 6. Considerate lilia agri, &c. Ita ponderat Augustin. 10. de Ciuitate cap. 14. circa med. Plotinus Platonici Dei providentiam usque ad hæc terrena, & ima perungere, flosculorum, atque soliorum pulchritudine comprobatur: quæ omnia quasi abiecta, & pereuntia decensissimas formarum suarum numeros habere non posse confirmat, nisi inde formentur, ubi forma intelligibilis, & incommutabilis, simul habens omnia perseverat. Hoc Dominus IESVS ibi ostendit, ubi ait, considerate lilia agri quomodo crescunt, non laborant, neque nent. Dico autem vobis, quia, nec Salomon in omni gloria sua cooperitus est, sicut vnum ex istis. Quem locum egregie ad rem hanc interpretatur. Hieronym. ibi: Prosper. sent. 281. Cyrill. proxime, & Cyprian. libro 1. ep. 3. ad Cornel. inter principium & med. Rursus probatur ex Matth. 8. ubi ciciendi à Christo Dæmones, rogabant cum dicens: Si eiicis nos, mitte nos in gregem porcorum, &c. Vnde Cyrell. 12. thesaur. capite 14. sub med. Dæmones Dei potestate teneri, ne porcos, fœdissima animalia, inuaderent optime tenuit, ne ad Sap. 8. Attingit à fine usque ad finem fortiter, de suis duobus, altero localis distantie spatij vniuersi, altero distantie dignitatis, & perfectionis maioris, & minoris rerum, quibus vniuersum constat sapienter interpretatur Bernardus de gratia, & libero arbitrio: A summo, inquit, celo usque ad minimum vermiculum.

2. Denum omnia scripturæ testimonia recitata & memorata à nobis cert. 1. n. 6. & 7. cum de rebus omnibus & singulis vniuersi huius, (in quibus dubio procul abiectione etiam, & vilissima continentur) loquantur, præsentem conclusionem expresse absque noua ponderatione stabiliunt. Sed vnum solum illustrissimum ad rem hæc, & specialissimum testimonium omittendum non est, quod doctè obseruauit Ruiz noster d. 1. sect. 4. ex Prouerb. cap. 30. post med. ubi hæc habentur. Quatuor sunt minima terra, & ipsa sunt sapientiora sapientibus: formica populus infirmus qui preparat in melle cibum sibi: lepuleus, plebs inualida, qui collocat in petra cubile suum. Regem locusta non habet: & egreditur vniuersa per turmas suas: stellio manibus nititur, & moratur in adibus Regis. Vnde arguitur: Hæc animalcula opera ad suum commodum & conseruationem sapientiora Sapientibus exercent: atqui ea non exercent ex ratione, & consilio, & electione, cum irrationalia sint, & incapacia rationis, sed ex instinctu à Deo indito, cuiusque eorum natura, ut vitam tueantur, & commode, quatenus ex ipsis, seruent: cui instinctui ad id exequendum & obtinendum Deus potentia sua concursu, & materia, ac mediorum ex sine sibi præstituto administratione continuo præstatoque adest. Quæ (sind primum Dei instinctu his animalculis indito à Deo) satis ad rem præsentem essent, ubi de Dei erga hæc etiam animalcula sicuti ad reliqua